

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 23.

У НОВОМ САДУ 9. ЈУНИЈА 1888.

ГОД. IV.

ПЛАЧ АФРОДИТЕ НАД АДОНИДОМ.

звезде на висини,
Чујете л' моју тугу?
Ја плачем у тишини...
О, Ехо, по даљини!
Поклони гласак другу,
Што блед и мртав лежи
У суморној долини...

К'о кедар оборени,
К'о цветак миришљави,
Он ћути... Тешко мени!
Његове бујне косе
Несташни ветри носе —
А руке, што су сретно
С дивљим се вепром биле,
Без моћи и без силе
На тле су пале цветно.

Где сте ви, миле зоре,
И ви пролетњи дани,
Кад је божанском ногом
Блудио по пољани
И звонким својим рогом
Гонио снажног вепра,
Суровог, страшног звера,
И лава и пантера?

Бојно му копље лежи,
И тўл и оштра стрела,
Крај снажног, мушког тела —
А око бујне косе
Густа се врежа сплела...

О, источнице живи
Сребрне горске струје!
У жарко подне ту је
Тражио одмор благи
Мој нељубљени драги.
Ту сам у тавне ноћи
Мамила песмом њега
И тужна у самоћи,

Спустивши руке своје
На своја бела крила,
У твоје бистре вале
Бисерне сузе лила.

Ја ћу, без миле наде,
И од сад њега звати
И с тугом спомињати
Његово слатко име.
Ја ћу у ведре дане
Блудити кроз пољане
И у свом боном санку,
У ноћи и уранку,
До века бићу с њиме.

Ви травне, вите стазе,
И ви пећине горске,
С прохладним, благим миром —
И ви обале морске,
Чувајте спомен друга.
Ти, Ехо, носи широм
С мирисом и зефиром
Са орошена луга
Адонидово име —
И сваки цветни кутак
Испуни само њиме.

Вече се спушта благо
С мирисом и милином
И ветар бије с гора,
И чајка тромо кружи
С обале сињег мора
Над равном површином.

Застани, сунце сјајно,
Буктињу још не гаси,
Да гледам чело бајно,
Да гледам густе власи!
О, Фебе, бледи Фебе,
Ти светли у самоћи...
Сузама молим тебе,

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Светли нам, бледи Фебе,
У брачној нашој ноћи.

Ви, звезде на висини,
Видите л' моју тугу?

Ја плачем у тишини...
О, Ехо, по даљини!
Поклони гласак другу,
Што блед и мртав лежи,
У суморној долини...

Војислав.

КАКО ЈЕ ПЈЕВАЛИЦА ИЗЛИЈЕЧИО ФРА-БРНУ.

ПРИЧА СИМО МАТАВУЉ.

(Наставак.)

— Таако! рече фратар и узео опет јести. Старији поводише луле с краткијем камишићима, те закурњави дим и помијеша се с димом са огњишта, који је вјетар сузбијао. По што се нагледаше »вра Наћвара« — тако зваху крипом славнога пјесника — погледи им се стеклоше врх петра, гдје је висило неколико черека и поребрина свињскијех. Многи одавно не бијаху у кући Кушмељевој, а никад се ту не састаше сви. Неко момче Кротића, гледајући сланину, пришапта најближем до себе: »Еј, да није кров попљочан, јали барем да је баца шира!«

По што она тројица поједоше рибу, домаћин узео с полице један земљани врч, дуну у њ, па нагло слекну главом, јер милијуни зрнаца прашине излетјеше из њега. Тако учини три пута, па пође к углу, покрај таре. Бакоња дотрча за њим с воштаницом. Кушмељ се чешкао пред бачвом, па јој обиђе обруче, па дно до зида, па примириса врањ, па закуца прстом испод шпињела, па... уздахну тако снажно, да му се свијећа у руци угаси...

Рођаке подуши смијех.

— Запали је јопет, враг је однија! вели Кушмељ.

— Однија ти памет, ка и јест, бештија над бештијама! рече тише Осињача. Зар се свића придаје врагу, још канделора, је ли?

— Валај баш право имаш, Барице! рећи ће на сав глас Ркалина. Свићу је гријота псовати и кад није канделора. А још да то рече кнез прид овим дитићима!

— Валај смо бештије, гришне бештије, кад се ни прид редовницима не можемо уздржати! А да шта лајемо и како бога вриђамо, кад нас они не чују!? дода још јаче Кљако.

Одиста ћаху Рдало, Рора и Чагљина сваки по нешто још рећи, да се фратар не бјеше заговорио са слугом, те се не обазираше на њихове ријечи.

— Таа-а-ко! поче опет он, дигнувши ча-

шу вина према оку. Је ли старо или ново, а, Јере?

— Јес, ја... није... јес старо... није баш ни старо, ни ново! одговори Кушмељ, а глас му је дрхтао.

— Како то, болан? пита дујо, па прије одговора искани и стави чашу пред Стипана.

— Јево видиш, како. Притекло ми је пет барила од лањскога, а цина му је била пала прид тргање, те ти га ја смишај с новим, а новог сам наша тринајет барила, те ти ја све успи у ону бачву, а она бачва бере мало више од осамнајет барила, те ти ја...

— А је ли чему? а вра Брне? прекиде Осињача.

— Вире ми, није лоше! одговори Стипан, предухивши од своје, пак поче љуштити јаја.

— Таа-а-ко! А оћеш ли дати браћи да сквасе грла?... Јесте ли вечерали, људи?

— Јесмо, јесмо!

— Таа-а-ко! Па дај да пију!

— Вала! вала!

Кушмељ узео бардак испред дјече, па крену пут бачве, не брже, него да на смрт иде, али га Ркалина устави.

— Не ћемо с комињаком! А-ја!

— Не бора ми, нама га и код куће при- тиче! викну Чагљина.

— Не, не, а-ја!

Кушмељу би као да га пчела упече у врх носа, те одиже образе и брке а зубе искеси, па им вели:

— Ма, људи, шта ће вам цио вино? Овде нема ни дви чаше дропињака!

— Има, крижа ми, мал да не пун бардак! рећи ће неки Зубатац, наднијевши се.

Сви прснуше у смијех и загунгулише.

Осињача истрже мужу суд из руке, преручи комињак, па оде к бачви. Сви повукоше душу у се, те се чуло како млаз шиче. »Вра Наћвар« у толико извадио неки лист, па стаде

читати. Биће било како ново његово »сочиненије«.

Чагљина примивши од снахе пун бардак, устаде и скиде капу.

Сви поустајаше и поскидаше капе.

Фратар, занешен читањем, не стави се, него рече, не дижући главе:

— Стипане, намири и обађи коња, то је најглавније. За тим побрини се за моју ложницу одма, е сам задрима.

Момак изађе, а за њим и Бакоња

Чагљина се накашље, онако, како се кашље, кад се хоће да привуче чија пажња. А кад ни то не поможе, он зовну:

— О, вра Брне!

Фратар диже главу.

Брат му тад започе:

— У здравље наше миле добродошлости, ка шта је увике било наше драге добропрошлости, јер она увик наше жеље и нашу душу ислиђује, јер она оди и броди међу нама гришнима, баш ка мудрост међу воловима, да нас проведри и просветли, ружа наша, ка свића кроза дим од тамјана! По том, да му буде у свр'у, прид богом, прид царом, прид бискупом, провинцијалом, гвардијаном, народом и нами, ружи нашој, и на ономе свиту за живот, а на овоме за душу! По томе ка шта се он стега светим конопом, да стегне бољитак, зачетак, вированье и стрпљење и свако благословење, јер душа не уми ди су дви, јер на крају виси покајање и молење, а свр'а је велика да он, ружа наша, буде доша ка вист благовист од диве Марије, од Исуса слаткога, од Јозефа праведнога! По том, како је наш дуовник сакрушија богољубну змију, тако је у своја грка јуста метнуја киту цвића, а проклети сотона просуја отров, ка што су врдни били сви наши богомољци, двадесет и три до њега, тако ће и након њега, а он писме пива и молитве дивани, ка бог што све зна, јер мудрос, честитос, богољубнос, скрушенос, крипос, липос, милос, душевнос, радос, понизнос, онде је ка у врићи! А по том и по том, наш драги и благословени, славни, вирни и мирни, ка што је носија, посија, просија, разносија доли до воде, гори до крижа, дакле они сви дубоко и слатко знају, у глави чују а у ушима виде, а под петом је лако, ко је обувен, и у души, ко је крижом умјен, нека се личи кога боли овом свр'ом, ка он, ка они! Дакле: живија наш дични вра Брне!

— Живијаааа! викнуше једноглице Јерковићи.

— Ко ће ка он! вели Ркалина, машући главом.

— А ко, ја, ка он!

— Виру му његову, да је учија, каква би то глава била!

— Ја сам му мало коју рич разумија!

— А ја баш ништа!

И сви се диве томе говору, који не разумјеше — јер по жупама св. Фране, кад се напија учену човјеку, или кад се у каквој великој прилици говори пред ученим људима, треба говорити, да простота не разумје. А Чагљина бијаше прави вјештак у томе, таки вјештак, да он сам није знао, што је говорио. Он је дваи, трии тако бесједио у манастиру, а неколика пута у граду последије посланичких избора, и увијек бјеше потресен највише он, пак сви они, који би га најмање разумјели...

Бесједник још рече: »здрав у милости, радости, крипости и свакој добрости!« пак нагну бардаком. А као да ни у томе послу не бјеше пошљедњи, јер му јабучица скакаше кроза дугачко грло, од котлаца до подбратка. По што предуши, хукну и додаде суд брату Шунди.

— Ун здрављен вран! Донбро донша ин зан донбра винђења! напи Шунда, пак одане ништа слабије од старијега брата и додаде суд рођаку Ркалини Зубацу.

А Ркалина, након добријех десет гутљаја, додаде суд... Осињачи, јер беше већ празан.

— Е, овога још није било! рећи ће Кушмељ тихо тихо, како су га најближи могли чути. »Облапорне губе дочепале се муктиша, па нагињу ко ће боље: кљу-ка, кљу-ка, кљу-ка! Ка да мени с неба пада! Еј! еј!...«

У то се врати слуга, носећи наручај сијена, којијем напуни најбољи кревет. Бјеше их у кући свега три, отесанијех сјекиром од бучковине, као што су обично по далматинскијем селима. По врх сијена слуга прострије чисте плахте, које извади из бисага, а сврх тога метну покриваче.

За њим бијаше улегао Бакоња, пак се раскорачио пред прагом, гледајући мало косо стричеве и рођаке.

Осињача је нешто пантала с мужем, пак напуни други бардак, којијем се обредише Рдало, Кљако и Рора. па и трећи, којијем завршише момчад. Крките и Зубаца.

Стипан припали цигарић своме господару, пак се поизмаче и запуши и он.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BS

Јерковићи разумјеше сад, да је близу час, у коме ће се излећи оно, што бјеше најглавније по њих, оно, око чега се све обртало, те умукосе и погледнуше Чаглину, а он скунио прстима мрске на челу, као да прибере мисли.

Сви очекиваху, ко ће први проговорити и како ће.

Први пробесједи слуга Стипан ево овако:

— Људи божји, ала сте дивљи! Тај ваш дуван смрди, вире ми, смрди ка куга и штитље за очи, те ће трибати растворити врата и бацу, по што изађете! Људи божји, ала сте дивљи!...

На то се узмиголише, али мудри Чаглина одмах поврне:

— А да шта смо него дивљи! Ми смо, болан, ка звирад!

Па угаси лулу, што и други с мјеста учинише.

— Па онда још ништо да речемо, — настави Стипан. Ми смо пошли из манастира у по дне и сврћали у Лећевицу и Бретраново, па је, борме, дујо уморан и он би лега, а ви засили...

На то сви једанак поустајаше.

Фратар гледну на свој сатић, пак махну пут њих руком, али како у тај мах разјани уста, зијехајући, засталоше.

— Останите... још ма...а...ло, још мало!

Посједаше.

— Та-ако! А како је сад ов...ов...? — и опет му зијехање прекиде ријеч, али сви разумјеше шта пита, јер је гледао Бакоњу.

Осињача брзо устаде, поклони се, стави руке за појас, пак поче:

— Душе ми, вра Брне, право да ти кажем, мало је бескаран, мало је своје главе, мало је жив, живљи од друге дице, али још даде се и свитовати, има нико врме, хе!...

— Хм! Таа-ко!

Чагаљ се значајно накашља, па сви његови редом.

— Хе! није баш посве лош, али је mudar, мој вра Брне, дивице ми, мудрији у многим стварима од хаће!...

— Таа-ако!

Јаче кашљање међу Јерковићима и мали жагор.

— Од хаће и од други', вируј ти мени, мој добри вра Брне! Јато ники дан дошли Личани, да купују вино. Јере тражи по једанајет вијорина барило, а они нуде по девет. Тако је трајало све јутро. Најпослинак Јере тијаше да да,

али му Бакоња рече: не дај, ћако, јере сам се ја прикра, кад су се разговарали, па сам чуја, ди говоре да је вино по Промини и по Котарима скупље од нашега, а слабије од нашега. Још рекоше, да би се у наше могло усуги трећи дија воде, а исто да би поднило...

— Тааа-ако, таа-ко, тако! Ану амо, оди амо, од', од', од'! рече фратар.

Бакоња приступи и пољуби стрица у руку.

— Па шта мислиш, а? Оћеш ли галијотати, ако те поведем у манастир, а?

— Ја ћу те слушати и бићу добар! одговори Бакоња, гледајући стрица отворено у очи.

— Не говори тако, дивље дите, него реци: слушаћу вас, честити оче, и бићу вашој доброты припокоран! поправи Стипан.

— Слушаћу вас, честити оче, и бићу вашој доброты припокоран! понови Бакоња и пољуби опет стрица у руку.

— Тако, мој липи Стипане — рече Осињача — здрављица се наносија, а тако ти твоје срићице, поучи неуго дите, јер ми смо ка говеда.....

— Таа-ко! Доста сад! прекиде дујо. Мали ће доћи на ћуд, ја се надам, а ако ли не дође, ја ћу ш њим ффф-т натраг! А сад доста и задоста! Ти му, Барице, спреми мало пртенила и што знаш, па нека иђе сутра са мном. Таа-ко! А ти ме, мали, изуј!

Бакоња клече и поче му свлачити бјегве.

Осињача допаде и ижљуби обје руке дјеверу, још га ћуки у пробријано тјеме. За њом приступи Куимељ. Обоје заводњело очима, нити могоше ријечи проговорити. Она се обрне ка слуги, па хтједе и њега у руку цјеливати. У толико јој се поврати ријеч, пак засу:

— Мој добри Стипане, да ти је припоручен, ка да је твој! А ти, Бак..., а ти Иве, слушај овога доброга Стипана у свему, знаш; у свему чуј га и припитај и по десет пута. Он ће ти показати, како се чизме свитљају, како се...

— Таа-ко! Доста, доста! прекиде дјевер. Врме је лећи!

Пак устаде и нагну се пут Стипана, обрнувши рођацама дебљи крај. Стипан ухвати за рамена од мантије и повуче к себи, те фратар оста у панталам, прелуку и голорук. Такав чинаше се много дебљи и као неко друго чељаде.

Чагаљ, Шунда и Ркалина шаптаху нешто живо међу собом. Чагаљ упр'о кажинупотом пут свога чела, па куцка у њ.

Осињача каже дјецы: »ајте пољубите руку стрицу и реците: вала, наш липи дујо!« Чма-

њак, Кривица и Галица учинише тако, а она
уве под пазуха Шкембу те и он ћуки стрика,
докле доприје у трбух.

— Таа-ко! Ајте лезите! Ајте и ви, браћо!

— Би молија за једну рич! вели Чагљина,
скинув капу и примакнувши се к огњишту. Сви
се његови наслагаше иза њега.

— А шта то, Јуре? пита немарно дујо,
чешући се по листовима.

— Би молија, а прости ка старији и па-
метнији. Јево шта. Ми... онај... да речем,
ми јево не желимо зла никоме, а телиш својој
крви, своје брату, али... али...

— Ајде, брајо Јуре, ајде кући, жив бија!...
Ајте сви, и онако је већ касно! прекиде Оси-
њача, блиједа као крпа.

— Али триба да кажемо, да ми нисмо ка-
јели...

— А шта кајели? шта кајели? губо пијана!
прекиде га Кушмељ и спопаде ожег.

Загнаше се један пут другога, али стаде
међу њих Шунда и зашунда, дигнувши руку
високо:

— Ајан! Овден нен понмаже страншити!
И мин мојжемо слонмити конме ренбра! И
јонш канко! Алвун-дан-дан-ра!!

— Штааа? викну фратар упропашћен. Да
се бијете!? Прида мном!? Тааако!? А зашто!?
— пита онако голуждрав и обрће се око себе.

— Прије свега реци овој магарчини, да се
не загони, јер ако га сваки прстом довати, не
ће остати папричка од њега! вели Чагљина.

— Таа-ко!...

— А твоја ће се исто бројати, ка увике,
дујо, али је добро, да нас чујеш! вели Кљако

— Таа-ко!...

— А њему шта ће бити од ричи? Зашто
се јиди, ако му је душа мирна? вели Рдало.

— Таа-ако!...

— А најглавније је, да држи руке при себи
и језик за зубе он и Осињача, јер... и за-
шкргута зубима Ркалина.

— Таа-ко!...

— Најнпроче ћен бинти, анко јонпет нан-
срне, дан ган звинзнеш пон Ђинвенринци, Крн-
контиту динте! Анпустија! вели Шунда.

— Ах Исусе! Исусе! уздахну дујо и стро-
пошта се на столицу, пак одиже обрве, ваља-
јући с очима једнога на другога. Стипан стаде
иза њега, блијед и он као самртник, а Кушмељ
и Бакоња прислонише се уза кревет.

— Јесам ли ја међу браћом или међу ајду-
цима поћас? поче он.

— Мој добри вра Брне, молим ти се, чуј
ме! заче меко Чагљина. Јесам ли ја река шта
рђаво? А јесам ли и мислио шта рђаво? А он
нас тира из куће на овај начин! Ми јесмо у
његовој кући, али смо се поради тебека ску-
пили овде, и ја имам тебика да речем ништо,
у име свију, споради што имамо договор...

— Таа-ко! рече дујо, поврнувши се ма-
личак.

— Тако је! тако! заграјаше сви.

— Дакле јево шта је. Малоприн сам река,
да ми немамо зле премисли на нашу крв, јер
у крви је милос и крипос а при том богољуб-
нос кад цвита у рају, у огради...

— Немој тако, немој ка оно малоприн,
него кажи у кратко и бистро, што имаш! рече
дујо.

Шунда одгурну брата, па ставши на ње-
гово мјесто:

— Ун крантко јен ованко: мин ненћемо
дан вондиш Банкоњу ун мананстир!...

— Таа-ко? Ви не ћете!? А ко мени за-
повида?

Кљако отури Шунду и стаде на његово
мјесто.

— Ми ти не заповидамо, нити можемо, али
крви ми Исусове, а она је прискупа, кајаћеш
се, ако га поведеш, јер ће те ово дите осра-
мотити и нас свију!

— Таа-ко! А ја ћу ш њим натраг, ако не
буде за то.

— Зло је и да пође! рече Рора.

— Докле га познаш, може учинити, шта
се већ не ће моћи исправити, а боље је знати
наприда! вели Рдало.

— Ма све су то празне ричи, и ја не знам,
шта оћете?

Жестоки Ркалина шкргутну зубима, натаче
капу, одгурну свијех, пак се усићи пред фратром.

— Јево мене да кажем, без завијања, нај-
краће и бистро. Ти одабра сина Кушмељева,
да учи књигу, па да с врременом буде, што и
ти, а с нама се не посвитова. Ти с нама ве-
черас не проговори три ричи, него нас задржа,
да видимо твој избор. Липо! Али ћеш чути
истину, па чини како знаш. А истина је ово.
У Зврљеву до сад није било лупежа, паликуће,
убојице — ни другога вражјега створа, ка што
ће бити овај Бакоња. Он је исти покојни стриц
Јурота, ни узми ни подај, и обршиће ка он...

Кушмељ јекну као рањен во. Осињача и
Бакоња јецаху на сав мах.

Немилостиви Ркалина настави:

— То си ти све зна, али ти нама не ви-
рујеш, него си се упија у твога Кушмеља, ка
свети Анте у прасца...

— Ја зна нисам!...

— Јеси, јеси. Јесенас, о проштењу, ка-
зали смо ти потанко. Каза ти је и Чагаљ и
Шунда и Кљако и Рора и ја исти, а кашће
ти и све село, јер је све село на чуду с њим!
Видиш, како сад плаче уз матер, како се при-
подобља! Сиромас! А цигерице би ти извадија
за крајцару. Материна му казује ти, како је
мудар, како се привука, да слуша, шта Личани
говоре, а не ће да каже, да им је укра из
кола два пршута и да су и заједно појили...

— Лажеш! рече Осињача кроз плач.

— Мучи, женетино, мучи, немам ја кад а
мога би липи изређати... Дакле, разумија си све,
па сад га води! Чуће му за здравље твоја браћа
вратри, а ни светом Врани не ће бити
лако, јер ће га огулити, ако буде мога,
ка што ће и право имати...

— Доста, гришниче, доста! прекиде га фра-
тар, више жалостиво него ли оштро.

Али Ркалина плану на то, пак састави руке
на крсти, а прегну се, да је готово носом до-
дирао лице дујино, и рече опором:

— Ко је виши гришник, ја или онај, што
заклања оваке лупеже, а вратре?...

Стипану прекицје, те викну:

— Натраг, ти Ркалине, како ли те зову,
пасји скоте, јер ћу ти мозак пролити! и ма-
ши се оружја.

Бакоња се стани у трен крај Стипана, а
Кушмељ опет спопаде ожег. Осињача залелека.
Фратар се укочанио на стоцу.

— Натраг! повикаше сви тројица.

Ркалина погледа презирно Стипана и рече:

— А што се ти уплићеш, ти скитачу, ти
вратарски рувијане и таволизу, а!? А знаш,
да ћу ти узети те црваљике иза паса, па ћу
и сломити ода те!...

— Кушај! рече Стипан, извадивши кубуру.
Ркалина крену, али фратар угаси свијећу.
Чуше, како крцну ороз на пушци.

Фратра стаде помагања.

— Јере!... Јуре!... Баре!... Јесте ли
ми браћа! За муку Исукрстову, за светого Фра-
пу, не дајте, да се крв пролива... Ајме! ај-
ме! у-ју! јо!... Стипане, немој, дите!...

— Не бој се, вратре, ништа бити не ће, —
рече Кљак, пропирујући главњу, да запали
свијећу.

— Нен бонјимо сен мин ти' принковођана,
тин онружани денлија! вели Шунда.

Брне почме грлити Стипана и одмакну га
у ћошак, пак се обрну к Јерковићима:

— За име божје, шта оћете од мене?

— Оћемо, да избереш од наши' детића, који
буде најдостојни! рече Ркалина суво. Јер ми
знамо пут и до бискупа!

— Па ја нисам река, да не ћу! одговори
фратар, раширивши руке.

Јерковићи почеше гуркати Ркалину у плећи
и сви заграјаше.

— Па липо!... Куд ће се липше!... Па
добро!... Ка паметан човик!... Добри наш
вра Брне!...

Онда Чагљина ступи на своје пређашње
мјесто, па ће медено:

— А шта је трибало, да се до овога до-
лази? Зашто не пуштите мене да говорим,
него овај манити Ркалина: дам! бам! тум!
тум! ка да се не може људски...

— Добро! добро! ајте молим вас...

— А мој добри, мој липи вра Брне! —
настави Чагљина — немој ти мислити, да смо
ти ми изгубили решпет, и да ја нисам зна, да
ћеш ти учинити, како је право! рече и пољуби
га у руку, па оде.

Сви остали редом приступише му руци,
преклињући се сваки, да му није »изгубио реш-
пет« и молећи, да опрости. Неки још повика-
ше: »Добра ноћ, брате Кушмељу, прости и
вала ти на части!«

Ркалина се заплака на поласку. »Ни-и-сам
ни ми-сли-ја да... да те врићам!«

— Ајде, жив бија, ајде! вели фратар, пак
се отетура до кревета и извали се, уздахнув-
ши, као да бјеше свалио терет од стоти-
ну ока.

— Таа-аа-ко! Уф! Нека вас враг носи сви',
сви', сви' — колико вас је!...

Кушмељ, Осињача, Бакоња и Стипан по-
сједаше ћутке
Дјеца бјеху полегла још прије.

— Ка да је киша почела? пита Брне
стењући.

Стипан изађе на врата, пак се врну. »Не-
ма«, вели, »кише, него је ведрина!«

А у тај мах Бакоња спопаде свијећу, пак
потрча к бачви и закука:

— Куку, ћаћа, куку!

Кушмељ, Осињача и Стипан допадоше, те

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

имадоше шта и видјети! Отворен шпињел, те истекло ако ће и барјело вина...

— А проклети антикрести! лупежи! галијоти! жбири! ајдуци! Убија вас бог! А платићете! платити! ако жив буде Јере! јецаше Кушмељ.

— Јето, мој добри дивере! јето какви су, видиш сам, па још вируј њима! — плакаше Осињача.

— А понили су и бардак! рече Бакоња. Биће га напунили онда, кад је вика Ркалина!

— К врагу сви! сви! сви! Ух! стењаше једнако на својој лози фратар...

Те ноћи спаваху слатко под тијем кровом: Чмањак, Шкембо, Кривица и Галица, а Брне, Кушмељ, Осињача, Бакоња и Стипан не стишлоше ока.

У зору по наредби фратровој Стипан оседла коња, те кренуше без каве и ракије.

Кушмељ, по што помога брату да узјаше, стаде пред коња, пак се чешка.

Фра Брне, блијед, као да је боловао, гледа у врх од чизама и вели: »Па... онај... видћемо!«

— Ја... онај... како год ти речеш! вели Кушмељ.

Фратар се још дубље замисли, пак ће најзад одлучно:

— Нека иће!... Баш нека иће одма! — и ободе коња и одјезди.

Кушмељ и Осињача изгрлише Бакоњу, препоручујући му, да слуша стрица, да запази, како га стричеви и рођаци љубе, па нека се баш за њихов инад подобри...

Стипан и Бакоња пођоше.

Муж и жена стајаху пред кућом, докле их год из вида не изгубише, пак уђоше у кућу.

А шта је даље било с Бакоњом Кушмељевим, то ће се даље испричати.

(Наставиће се.)

У ТУЋИНИ.

Далеко у магле плаве ја гледам храшће твоје,
Суморних и мрачних гора како се диже стас,
У облак више себе заклања чело своје
И са тог виса слуша подземни чудни глас.

Као да се земља ломи, потмуло и помамно
Кроз доље и дубраве чудан се хори хук;
Пастирске фруле гласи не јече тако мамно,
Страховит то је звук:

„Домовино, домовино,
Где аманет чуваш знап?
Да те није усавала
Нашег доба слава сјајна
Те почиваш мртви сан?

Домовино, домовино,
Зашто скриваш поглед свој?
То се хоре наши гласи,
Својом крвљу што су спасли
Од срамоте образ твој!“

Ал она не чује ништа, узалуд гласи моле,
Под венцем искиданим прикрива свели крас;
Ах, како тужно стоје плећа и руке голе
И сломљен, повијен, некада вити стас!

Узаман дух прошлости о старој бајци снови,
Како јој верни синци скрхаше ропски знак,
Тим ланцем ропства она синове сад окива
И шири густу мрак!

А из гробља оронулих
Ко се оно диже сад?
Је л' то Милош, храбри Ђорђе,
Што скрхаше ропско гвожђе
И скидоше с тебе јад?

Домовино, домовино,
Видиш ли им духа ти?
Знаш ли, куда они ходе?
Они траже гроб слободе,
За којом су гинули!

Ал она не чује ништа, узаман деца њена
Из гробља оронулих слободе траже зрак,
Он је утрн'о давно, ах, њега више нема,
Над домовином мојом вије се густу мрак!

Драгутин Ј. Илијћ.

ЧИКА ЗОРАН.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ГЛУМАЧКОГ ЖИВОТА

ПРИЧА М. К. Д.

(Свршетак.)

Прави морнар осећа се сретним тек кад је на мору. Он гледа на земљу, на шуму, на брегове са блаженим неким осмејком. Сретан је, кад приспе у луку, кад ступи на земљу; али то све мало траје, те он са жудњом очекује час, када ће се на галији разавити једра, да га опет однесу на површину морску, да га шибају ветри, сунце да му жеже теме, и да се бори са олујом и буром. Тако исто и прави глумац гледа са своје позорнице другу позорницу — свет! Како би било ономе морнару, да га судбина одреди, да, место на мору, међу бреговима мора живити?

Све патње и невоље, које су на чика-Зорана наилазиле, док је још на позорници био, нису могле погнути ону горду главу. Један тренутак блаженства, заноса и славе на позорници застрњо би сав јад и чемер у животу. Олучасте бразде на бледом лицу, две дубоке боре на до сад глатком челу, проседела дуга брада и опуштени бркови, јасно су казивали, да је чика Зоран за кратко време много препатио. Није прошло тек неколико месеци, од како је напустио позорницу а нови га удар снађе. Најбољи његов друг и пријатељ, створ, који га је разумевао, који је делио са њиме добро и зло, његова добра жена, после кратке болести, отишла је богу на истину, отишла је, да се више не пати. Да није било доброг Хаџи-Антоновића, не би имао чиме ни саранити своју жену тај некадањи славни глумац, а садањи дневничар у одветничкој писарници.

Сваки удар судбине, који га је постизавао, преписивао је чика Зоран позорници! Па ипак, шта је то, што је по каткад издизало ону погнуту главу? Шта је то, што би разведрило онај натуштени лик чика-Зоранов, кад би јутром рано полазио, из најудаљенијег краја вароши, из свога стана, у писарницу, на своју дужност?

„Ој — — — — —
Што срца имате,
Насмејте се на ту љубав,
Коју не схватате!“

Позорница је то! Помисао на сретне тренутке заноса и славе!

Да је чика Зоран у време почео; да су прилике нашег позоришта биле друкчије; да је све ишло својим природним током: чика Зоран би се успео као глумац на висину правога уметника, јер све, што је чинио и радио, и као глумац а и доцније, казује нам, да је чика Зоран био од оних глумаца, за које се каже да су избрани.

Била је недеља. Чика Зоран је отишао, да однесе неке ручне радове Јелкине старој некој госпођи, која је за своје кћери куповала готово сваки вез из Јелкиних руку. Јелка, кад је оца испратила до врата, врати се у своју малу и сиромашну собицу. Поглед јој паде на лик покојне јој матере, она клече пред тај лик те стаде плакати и плакаше дуго.

Сретно је женскиње! Њему сузе, ако и не однесу сав бол, бар га донекле затопе. — —

На вратих се зачу лако куцање.

„Слободно!“

У собу ступи млад човек. Густа црна, али млађана брадица са мрким наусницима покривала је лице бело као снег. Елегантност у понашању и преетераност у оделу одавали су младићев леп укус.

„Клањам се, госпођице!“ једва промуца младић, пошто је ступио у собу, и застао као кип код врата. Усне су му дрхтале, а очи су му биле упрте у Јелку, која подиже очи на младића, али их брзо спусти. Учини јој се, да је то неки чаробан сан, у који она не верује и који не може да схвати, па ипак јест, он је то, он је! Она на ново подигне очи, које су још биле влажне од суза. „Цветко!“ кликну на полети младићу. Положи своје обе руке у пружене Цветкове.

То је био први чист и јасан глас после Јелкине промуклости. Да је тако узвикнула: „Морисе!“ као сада „Цветко!“, задивила би гледаоце. Тај усклик излетео је из душе, из усхићеног срца девојачко!

Ни једне речице дуго нису проговорили; па ипак су и питања и одговоре налазили они једно другоме у очима, на лицу, у уздасима. И једно и друго мислили су једно: на своје покојне родитеље.

Кад је и то прошло, седоше једно крај другога, и као да се јуче растали, као да су још деца, стадоше причати једно другом догађаје из прошлости. Јелка му у кратким потезима нацрта цео свој глумачки живот. Цветко је слушао са неким задовољним смешешем.

„Видиш, Јелка!“ отпоче Цветко. „Можда је то сва моја срећа! Можда је бог хтео, да ми с друге стране накнади, што ми је ускратио. Ти не знаш, да сам толико пута хтео и сам да одем у глумце, и од тога ме не би ништа задржало, па све и кад би се мој покојни отац томе противио, да сам само иначе био способан за то.“

„Како то, Цветко?“

Он је ухвати за руку, лако је стиште и као сти-
тећи се запита је :

„Па зар ништа не примећујеш на мени?“

Јелка му погледа у лице, и сад тек примети, како
почесто Цветку једно око заигра и то оно, под ко-
јим се видила на образу бела белега.

Јелка лако порумени. Сад тек опази, да нису
више деца. Спусти очи па га тихим гласом запита:

„А шта је то?“

„Не сећаш се зар? То је вечита успомена на
тебе! То је видљиви споменик твога првог ступања
у глумаштво. Јелка, ја сам то својом крвљу забеле-
жио! Хоћеш ли, да ти опростим, а ти ми то накна-
ди — — —“ реч му застаде. Он склопи обе руке,
као на молитву. Срца им задрхташе, Цветко клече
поред Јелкиних ногу, подиже још једном склопљене
руке и само промуца дрхтавим гласом: „Јелка моја!“

Јелка притиште обе руке на своје лице. Груди
јој се надимале. Она клече поред Цветка, који јој
лепу главицу притиште на своје мушке груди, па јој
љубљаше злаћану косицу оном жудњом, као што љуби
отац своје јединче, које је био изгубио. А над њихо-
вим главама као да дуси њихових родитеља запојаше:

„Да сте сретни!

Да сте моћни!

Да сте благословени!“

У стару, скоро запуштену кућу покојнога госпо-
дар-Данића ушао је нов живот. Цветко је обновио
радњу свога оца. Својим понашањем и трговачким,
на страни стеченим, искуством прибавио је себи оп-
ште поштовање. Женски свет све је врвио до лепог
трговца.

Чика Зоран опет станује у свом малом стану из
авлије. Није могао обуздати своју глумачку страст,
него је засновао у Н—у дилетантско позоришно
друштво, коме је он управитељ, а Јелка му је први
члан. Она истина нема више оног звучног гласа, али
све, што говори, говори из срца и додаје у срце,
а то више вреди, него најзвучнији глас. Зато Н—ани
све врве у позориште, да је се нагледају и наслушају.

*

Под истим оним дудом, под којим је некад са
Данићем седио и разговарао се, цупка сада чика Зо-
ран на крилу свога кочоперног унука Милоша.

Можда будућег „Обилића“!

СРПСКЕ ПАСЕОБИНЕ У ШТАЈАРСКОЈ

И ВАРАЖДИНСКОМ ПОГРАНИЧНОМ ГЕНЕРАЛАТУ.*)

ПРЕРАДИО ДР. П. ПАДЕЈСКИ.

Сваки ће, држим, знати за ону велику сеобу Срба
у угарске земље, која се догодила при крају XVII.
века а под предвођењем патријарха Арсенија Чар-
нојевића. Србима је већ било додијало робовати Тур-
цима, а патријарх Арсеније, као добар Србин и
искрен родољуб, заиста се бринуо за свој народ.
Јужне угарске земље, у којима данас Срби живе, у
силним ратовима са Турцима, биле су скоро пуне
и тако непријатељским упадајима отворене. Аустри-
ском двору је јако морало до тога стати, да се ти
крајеви населе, јер прво: не би те земље стајале
пуне и он би отуд хасну брао, а друго: што Тур-
цима не би отворен био пут, који води у ужу Ау-
стрију, за коју су Хабсбурговци највише стрепили.
За то је аустријски двор и стао у преговор са Ар-
сенијем патријархом, те овом обећао златне куле,
само да преведе Србе у Аустрију и да их тако из-
бави из турског роштва. Арсеније је престао на по-
нуде аустријског двора и он изведе Србе из своје
старе постојбине у нову — али им тиме не поможе
много. Срби су и даље гинули у ратовима а при
том и даље бивали гоњени за своју веру и народност.

Али није само Арсеније довео Србе у угарске
земље; ми њих налазимо ту још много раније. Има
знакова, који кажу, да су Срби ту још у XII., XI.,
X. и још много пре живели. Шта више, ми нала-
зимо на палатине из тог доба, који, судећи по име-
ну и другим знацима, морали су Срби бити. Но те
српске пасеобине морале су доста ретке бити. Оне
су тек у касније доба појачане; особито пак у XIV.
XV. и XVI. а највише у XVII. веку.

Кад су Турци освојили велики део балканског
полуострва, скрхали моћ српске државе и препла-
вили Босну — почеше Срби напуштати свој стари
завичај и тражити нов. А тражили су га у Угарској.
У ратовима, које је Жигмунд против Хусита водио,
налазимо и Србе.

Кад је оно Ђурађ Бранковић уступио Београд
Мађарима за неке градове у Угарској, населише се
тада многи Срби у те градове. — Кад је у Србији
пало Смедерево и Ново брдо, пређе у Угарску ве-
лик број Срба и ту оснују Јанопол и друга места.
Владислав I. даде им и неке повластице.

За владе Матије Корвина доведе Стеван Ђурђе-

*) Die Serben-Ansiedlungen in Steiermark und im Warasdiner Grenz-Generalate, von Prof. Dr. H. J. Bidermann.

вић многе Србе у Срем, који се ту и настане. Језгро црне легије, коју је сам краљ Матија предводио, са- чињавали су Срби.

И под кнезом Павлом пређе доста Срба и на- стани се у пустим крајевима угарским.

Са Максимом владиком дођу опет у Срем Срби и ту се сместе. И у горњој Славонији су се Срби населили под именом Власи и то из Рашке, Босне и Србије. Но и ту нису живели на миру; већим де- лом су били под оружјем и бранили границе против упадаја турских.

У време, када пада прва опсада Беча (1529.), беху многи градови у Хрватској и Славонији у тур- ским рукама. Фердинанд се јако бојао за своје вла- стите земље; за то је наредио, да се окупи у Ау- стрији и другим крајевима војска, која ће увек у приправности бити и чувати аустријске границе. Главни заповедник те војске био је у то доба Јов. Кацијанер са седиштем у Љубљани.

Како Турци дознаше, шта се у суседној држави ради, не осташе ни они скрштених руку, већ се по- чеше према Аустрији све боље утврђивати. Војска им је сваки пут приправна била, тако да су у свако доба могли или нападати или нападај дочекати.

Опасност од турске стране сваки час је претила; народ, који је на граници живео, никад није миро- вао и непрестано је стрепио. Да би се бар у не- колко опасност отклонила и народу улило мало наде на боље, буде закључак донесен, да се скупи једна јака војска и да се с њом удари на Турке. И заиста буде скупљена војска од својих 25,000 бо- раца и то маја 1537. год. У тој војсци, која се из свих крајева скупила, где је Фердинанд владао, били су и Срби под Павлом Бакићем.

Да Турци нису то мирним оком гледали, већ да су се побринули, да силу силом одбију, то је са свим природно.

Кацијанер, који је управљао том војском, крене се из Копривнице, где се и искупили, и дође до Осека. Намера му била та, да прво освоји тај град. На жалост тај план не буде изведен, јер је ту већ био турски паша са одабраном војском и одбијао непријатељске нападаје. Турци су свуд наоколо па- лили и робили, а аустријска војска не могла ништа да им учини. Дан по дан па се приближи и зима а опасност за аустријску војску поче све већа бивати. Прво та војска не беше као што треба опремљена, друго није довољно ни ране имала. Невоља и јад све већи. Најпосле не имадоше куд, већ закључише, да се повуку натраг. Тај повратак је врло скупо стао. Многи људи пронаду на путу и многи топови буду остављени. Турци пак непрестано узнемирива-

ху. 1. дец. дође до борбе између коњице. У тој борби погине и Павле Бакић, као заповедник коњице.

Кад су многи већ видели, да нема спаса, почну сваки за себе бегати. Неки нижи заповедници оставе потајно главни логор и склоне се на другу страну. Остатак војске буде принуђен, да се упусти у бој. Али успех буде слаб. Скоро цела та војска буде уништена и покошена. Сва ратна опрема падне Тур- цима у руке.

24. феб. 1538. године дошло је до мира између Фердинанда и Сулејмана. Али је то слаб мир био. На граници је сваки час до сукоба долазило. Фер- динанд опет није могао сву силу да употреби, јер је у земљи рат водио против Запоље и његове стран- ке. Турци су тако увек могли упадати у неприја- тељске земље, палити и робити села и људе водити у ропство.

Још при крају XV. и у почетку XVI. века биле су српске насеобине у источној Славонији, у Срему доста честе. Тај крај између Драве и Саве око По- жеге и Валпова па источно према Дунаву звао се од XVI. па све до половине прошлог века „Расци- ја.“ Кад је оно Кацијанер био за то, да се поведе војска у дољњу Славонију и да се ту удари на Тур- ке, он је напомињао, да ће у тој борби и од Раца (Ratzen), који највише ту живе, помагани бити. Они ће им, рече, и ране и бораца давати. Тим пре су могли на њихову помоћ рачунати, што је у војсци Кацијанеровој и Павле Бакић био; а овај је опет стајао у договору са Србима из тих крајева. За Ка- цијанеров предлог били су највише die „ungarischen Herrn,“ јер они говораху: „es sey ein voll Land, die Rätzen werden uns genug zuzuführen, auch noch zu uns fallen.“ И војска се заиста поведе, али је, као што смо већ мало пре рекли, рђаво прошла. Узрок је био највише тај, што је иста слабо опремљена била и што нижи заповедници не хтедоше слушати.

Срби својим јунаштвом а у мржњи према Тур- цима одликовали су се увек у бојевима и чинили су велике услуге аустријском двору. Павле Бакић, који се амо са својом браћом, родбином и другим позна- тим и можда непознатим преселио, био је у бици на мохачком пољу, бранио Беч против Турске опсаде и најпосле при походу Кацијанеровом погинуо. Осим тога као присталица Фердинандов ратовао је доста против Запоље, и ако је у први мах на његовој стра- ни био.

Павле Бакић носио је назив „de Laak.“ Неки не знају, где је та тврђава управо лежала н. пр. у Историји Срба у Угарској стоји: да је тај „дворац“ нестало, а треба да лежи близу Шимега, на обалама балатонског језера. Према оном што стоји: . . . Lac- cum in Simigio sitam arcem . . . држи проф. др. Би-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

дерман, да је та тврђава *можда* идентична са градићем *Somogyvár* близу места *Nagy-Örög-Lák*. — Бакић је касније постао и поседник добара у Штајнмангеру. Осим тога зна се и да је било српских насеобина на *Коианском пољу* око данашњег *Karosvár-a*.

Из овог, што смо мало час рекли, може се видети, да су се српске насеобине још у почетку XVI. века протезале од Славоније па чак до самог центрума угарске земље.

(Наставиће се.)

С Н И Ж Е С П У Т А.

ОД МИЛАНА САВИЋА.

II. На Дунаву.

Код Базијаша ме остави последњи познаник, мој стари друг Ђ. Ц., који је железницом наставио пут до Вршца; ја сам се пак пустио даље низ Дунаво све ближе новом завичају свом.

Било је још рано у јутру; јесење доба утицало је већ на све стране, и с магнетском снагом извукло ми горњи капут из сандука. Шетао сам се по крову, и кад се лађа отисла од обале, поздрависмо се још једаред, Ђ. Ц. и ја. Сад сам сâм, јер не познајем ни живе душе по овој великој, покретној гостиници, која се званично зове пароброд.

Као сваког, који иде новом позиву на сусрет и који се таман растао с последњим познаником, тако спопаде и мене неко жалостиво осећање, које једва разгони јутарњи поветарац. Но поред поветарца и разноликог предела, растера ми суморне мисли још и нека чудновата појава. У жутиим опанцима, у шареном, коцкастом оделу, закопчан до зуба, шетао се, или боље рећи, јурио је по крову неки плави господин. Гледао сам га из прва равнодушно, као што се гледи сваки путник; али мало по мало поче ме живље занимати. Није се освртао ни десно ни лево, укочено је гледао право преда се, и, као да је у сувачи, мотао се по крову у великој елипси.

За цело је Енглеz, помислим у себи, јер они једини имају право не само изгледати луди, већ баш и бити луди а опет за то да се слободно крећу по Европи. Та целог пута се разговарао, али сам са собом; кад кад гласније, кад кад тише. И бележио је по нешто у књижицу своју, и онда се свагда задовољно смешкао. Остали путници нису га се тицали ништа; он је преко њих гледао у ваздух, у планине, и јурио по лађи, као да вија кога или као да бежи од кога.

Дођосмо тако до Молдаве. Ту нам је ваљало прећи у малу лађу, јер Дунав беше тако опао, да велика лађа никако није могла пловити даље. Та мало ниже почиње онај теснац, каквог мало има у свету.

Погледим малу лађу; имала је четир точка. Да нисам овим путем већ путовао пре десет година, и да ми је душа била безазленија, могао сам мислити, да та лађица има за то четир точка, да у случају

невоље претрчи преко које стене, ако је не би могла обићи.

Два пуна сата трајала је сеоба еспапа и сандука; сваки простор, који није путник својом особом заузео, беше заузет разним товаром. О каквој шетњи по лађи није могло бити ни разговора, једва смо се могли мало кретати, пуцајући се тамо амо, прави метеж, али ипак по неком реду. Хамалини су особитом вештином и брзином пренашали ствари а оборхамалин је, као заповедник војске, само показивао прстом, где да се мете који сандук. На првом месту поседао путнички свет. Две лепе госпођице, које је капетан велике лађе топло препоручио капетану мале лађе, стоје једна до друге и замишљено гледе нуз Дунав у извесну-неизвесну будућност; разговарају се немачки. До њих се води жив разговор на румунском језику а мало даље на српском; „морнари“ се довикују мађарски, три бостанџије диване бугарски, једна гувернанта опомиње свог малог питомца на француском језику, на другом месту пева турски војник турску песму а онај Енглеz држи достојанствено монологе на свом језику: „Ил' бит' ил' не бит', то се пита сад!“

На крову другог места, међ самим сандуцима, мала колонија босанских Мухамедоваца. Под великим, жућкастим амбрелом две буле, једва им видиш очи. Свака има у руци одојче и доји га; до њих седи старац разголићених груди и мирно одбија дим за димом; куд су га мисли занеле, бог, или боље, алах би га знао.

Још се лађа није ни кренула а сићем се у доње одељење, управо ме је неоодољиво привукао мирис печеног меса. Ах, по сата дуго постадоше сви делови мога тела безусловни робови желудца, али на велико задовољство целокупног организма мог. Кад сам се најео и напио, појавим се опет на горњем свету. Енглеz не седи на свом месту; открио је неку врсту ходника око оцака те јури по њему све у округ, у округ, држећи се строго само те геометриске фигуре, којој је средишна тачка велики и црни оцак. Оне две лепе госпођице разговарају се с неким дебелим, лепо обученим господином. Гувернанта гледи у Дунав и у Бабакај, који већ обиђо-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

смо. Какве је мисли у њој изродила та голема стена у сред воде, не умен рећи, јер је мислила француски а на послетку и не тиче ме се ништа.

Међу тим смо, дуж српске обале, прошли многе остатке од старина. М. Ђ. Милићевић спомиње те остатке у својој „Кнежевини Србији,“ наиме Костолац, Рам и Голубац.

Дођосмо до станице Дренково. Знали смо већ, да нам се ту ваља искрцати, јер мало ниже од Дренкова почиње горњи Ђердап, а тим путем не може сад ни најмања лађа пловити. На обали пружио се дуг низ покривених и откривених кола. У прва ће се наместити путници а у друга ће натоварити наше ствари. Ја седнем са још три путника тако у петашеста кола; али се нисмо кренули одмах. Оне две лепе госпођице тражиле се непрестано, гувернанта је викала и звала свога питомца, Босанац је достојанствено стајао пред својим булама и чекао, да и на њега дође ред, турски војник, с рукама у џеповима и с цигаретом у зубима, гледао разрогачено у ту галаму. Остали се путници мували тамо амо а онај Енглез је употребио прилику, те се, слично змији, вијугао и мотао између кола док није дошао до првих, те да се за тим врати и, сличним начином, опет обиђе, управо оптрчи, свака кола.

Једва смо се сместили, и једва се крене цео караван. Почесмо се у колима разговарати.

— Где је онај Енглез? запита неко.

— Ено га на првим колима; седи до кочијаша и тера коње, одговори други.

Морадосмо се смејати сви.

Описати Ђердап, ма и вештим пером, врло је тешко; сликар би можда приближно погодио карактер тог предела. Али све би то било далеко од праве појаве, јер ни писац ни сликар не би могао предочити оне разнолике слике, које се путнику појављују, док пароброд низ Дунав све даље и даље клизи. М. Ђ. Милићевић навео је у белешци на страни 952. и 953. своје „Кнежевине Србије“ поименце све оне плоче и прагове, „преко којих дере Дунаво.“ Многи путници описали су китњасто тај предео, многи цртачи ухватили су по где који приказ; али да се дође до потпуног утиска, треба проћи туда. На сваки начин ваља имати у грудима нешто појезије, јер само с њоме може се доћи до правог разумевања те јединствене природне појаве . . .

У једаред метеж, граја, гунгула; сва кола стадоше.

— Шта је? Шта је?

Енглез се побркао с кочијашем и хоће да га баца с кола; али овај је јачи од њега, и у мало што није Енглез, у својој омиљеној фигури, у великом полукругу, слетео с кола, да се није нашао вођа карвана, и изменио кочијаша.

Прођосмо кроз село Сињицу; с оне стране Дунава је Доњи Милановац. По улици се котрљају мала деца у друштву с прасицима и с керовима, по авлијама ходају и раде Влахиње у врло одважном неглижеју.

Могло је бити један сат после подне кад смо стигли до неке врсте станице, где нас је чекала мала лађа. Сели се опет!

Енглез је први улазио у лађу; поносито је подигао главу и победоносан осмех лебдио му из под увоштених бркова; полугласно је певао енглеску химну: *God save the king!* имајући у памети по свој прилици (нешто сумњиву) победу над кочијашем. За њим је ишао остали свет, и гувернанта са својим питомцем, и оне две лепе госпођице, и онај дебели и лепо обучени господин и — та већ сви. Наравно да смо прођердали много времена, док смо се са стварима сместили.

На тој лађи беху столови постављени; ту ћемо дакле ручати. Док длан о длан — сва места беху заузета. Само се Енглез није појавио; он је, да наклади дуготрајно седење на колима, двоструком брзином јурио по крову, опет у великој елипси.

Ја сам седео с једним младим трговцем из Београда, и разговарао се с њиме, ерчући полагао прну каву. Они други гости, који су с нама за истим столом седели, устадоше и одоше. Ми се лепо разговарамо а не слутимо ништа зло, кад се уједаред појави Енглез и за наш сто седе, чинећи се нас ама са свим невешт. Јео је, што му је послужитељ донео, а велику боцу вина испразнио је као да је ваздух.

Путник, који је већ с нама на истим колима путовао, седе до мене а преко пута Енглезу. Јави му се. У Енглеза се затегне лице, погледи га замућеним и крвавим очима и поче у ситним одломцима нешто да му говори. Путник не знајући енглески, запита га француски, шта жели. Енглез поче дрхтати, испразни муњевито-нагло чашу вина и стаде нешто говорити, што би га на обалама Темзе разумели, али на доњем Дунаву није га разумео нико. Све се већма и већма жестио и ја сам чекао, кад ће већ једаред прснути, кад се путник, видећи беду пред собом, диже и удали. Као да сам опет чуо тихе звуке „*God save the king*“ из Енглезових уста.

Није нас ни погледао, као да смо каква ваздушаста тела, а не чврста и жива.

Дођосмо до Оршаве. Ту смо се задржали неко време, док нам чиновник није прегледао пасоше. После тога отисне се лађа и пође даље. Прођосмо Ада-кале, ону малу разорену тврђаву на острву ниже Оршаве. Ево нас код Вечерова, првог румунског места. Лађа стане уз обалу и ми се морадосмо искрцати, јер сад долази доњи Ђердап, преко ког се не

може лађом. Не далеко од обале пружио се влак. Дакле и на железници! Погледим и нехотице у ваздух: не ћемо ли можда и „луфтбаломом“ како!?

На тој железници као и на свакој: екљукају те у кола, затворе за тобом врата а ти се снабди и стрпљењем и резигнацијом, јер до Турн-Северина не отвара кола ни један кондуктор. Ту негде видесмо како близу обала а из воде вире стубови Трајановог моста.

Већ се по мало хватао сутон, кад смо стигли у Турн. Сваки зграби своју торбу, па хајд на паробродску станицу, да се укрцамо у велику лађу, која ту већ комотно може да плови.

Кад дођох до лађе, спазим, како се по крову мува нека коцкаста прилика.

— Кад је тај већ стигао на лађу!? прогунђа мој сапутник.

Сместимо се и наручимо вечеру. Кад се лађа кренула, био је већ у велико мрак, по ми још не престано чусмо над нама пагло корачање, које се свагда у извесном времену појавило.

— Енглез кружи и шестари, примети мој сапутник спремајући се да једе бифтек свој.

После вечере наручим каву-кајмаклију код неког младог Турчина, који је ли тога ради био на лађи. Кад сам је испио, извалим се на диван и већ да заспим, кад ме иза сна избије глас послужитељев:

— Радујевац!

Ту ми ваља изаћи. Са мном је изашао и мој нови познаник; Енглез, гувернанта, оне две лепе госпођице и сви остали остадоше на лађи. На ђумруку ми прегледе ствари, и ја се за тим упутим у гостионицу. Погодим кола, и сутра ћу рано у Србију, пут Зајечара...

ДА ЛИ ДА ЗИДАМО ПОЗОРИШТЕ?

ОД ДРА ПАЈЕ ПАДЕЈСКОГ.

Волео бих видети онога, који би противан био и рекао: не. Волео бих чути и разлоге, који би га руководили. Међу тим држим, да ће се тешко такав један наћи, и да је сваки за то. Та који се од нас не би радовао напретку свог народа? Који би омаловажавао уметност и вештину и побијао њену вредност? Никоји. Само је овде сад питање: да ли треба да се баш у Новом Саду позоришна зграда подигне и може ли се иста подићи без помоћи народне? На прво бих одговорио: да не треба; на друго: да не може.

Прочитао сам мишљење о тој ствари и дра П. Јавковића и А. Матића, па и ако ми се и оно прво допада, то бих ја од своје стране ипак за ово друго био.

Матић је добро рекао: да је српско народно позориште друштво, које путује и које је данас овде, сутра онде. То друштво, све кад би и хтело, не би могло непрестано у Новом Саду седети, јер се не би могло издржавати. А после, и кад би могло само у Новом Саду бити, зар да не иде и у друга српска места? Зар само у Новом Саду да имају добро и ваљано позориште? — Кад је то друштво дакле већим делом на путу, т. ј. даје представе своје и у другим српским местима, и тек у две, можда и три године дође на три четир месеца у Нови Сад — онда на што да се диже — бар сад — тако велелепна зграда? На што да се улаже толики новац? Та позоришна зграда

за цело не би могла увек празна и затворена стајати, већ ради своје хасне морала би се и другим страним друштвима, наравно за плату, уступити. Тако би и мађарска и немачка друштва дошла до лепе зграде.

Кад би у фонду позоришном било доста новаца и кад не би морао народ давати прилоге, не бих у овај мах ништа рекао. Али овако морам, ма у кратко, и ако сам уверен, да се на ово не ће нико освртати. (? У.)

Кад год смо ради, да какву замисао остваримо, увек се обраћамо на народ и од њега помоћи тражимо. Он је помогао, да се Бранкове кости на Стражилово пренесу; он је толико послао српским рањеницима у Београду; он је подигао споменик Вишњићу; он дао да се дигне споменик Гундулићу; он, па све он, па све он. Сад смо ради опет за позоришну зграду да купимо, после за ово, а опет после за оно. То је све лепо; види се, да радимо. Али пустимо тај наш народ да мало дане. Зар он олако долази до новаца? Ту је неродица, ту поплава, туча, ту ово, ту оно. Не ћу да кажем ништа за оне, који од сувишка дају. Ал колко је таквих? Већина од својих уста откида и принаша на истакнуту цел. За то би требало мало поштедити тај народ. Не ћу овде да кажем, да позоришна зграда није нужна; али за цело има и шта нужније. Ја држим, да би зидање позоришне зграде у Новом Саду требало оставити за друга, ако смем казати боља

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

времена; а прво да се побринемо, да онај новац, који је већ опредељен на ту цел, не лежи бадава и да се ствари у том погледу у ред доведу. Друго, да се, као што А. Матић рече, побринемо за глумачки подмладак а и за оне, који су већ доста послужили и који би требали да се мало и одморе. Па кад би све то и друго још шта као што треба у реду било, онда тек да се побринемо за достојну зграду.

Као свагда, тако би и сад српски народ прихватио ту лепу замисао; али одушевљење, као обично и као што је свуд, не би дуго трајало. Народ се брзо одушеви, али брзо и малакше. То је са свим природно.

Жена, кад хоће што да меси, она прво брашно спреми. Тако и овде, прво треба да је у фонду доста новаца, па онда да се зидање предузме; а не да се прво приложи купе па тек онда да се зида. Ја за овај мах нисам за то, да се купе приложи.

Позоришна зграда је културан храм, рекао је др. П. Јанковић. То је истина. И гимназија је културан храм, па погледајмо, каква нам је српска гимназија у Карловцима. Довле ће се српски синови, онај пупољак од цвета, у оним тесним и загушљивим собама кувати?

И ако се толико говори и доказује, да је нужно и да је већ време, да се нова гимназиска зграда подигне, то она ипак онако исто стоји, као што је у свом првом почетку стојала.

Кад већ хоћемо да дижемо културан храм и за то нам је нужна помоћ народна, то је, држим, прече, да се дигне гимназиска зграда у Карловцима. Ако већ нема у гимназиским фондовима довољно новца за то, онда се ту обратимо на народ, јер од тог народ више хасне има. Док би у културан храм у Н. Саду највише Новосађани па и Мађари и Немци ишли, то би у овај ишли српски синови из свих крајева. Ово је нужније него оно.

Да не говорим много, велим још то: да од саме позоришне зграде у Н. Саду српски народ нема никакве хасне. Главно је, да је позоришна дружина добра и да она и у друга места иде, а не зграда. Биће време, кад ће се и она подигнути.

Ја знам добро, да ће јавно мњење овладати, али зато ипак држим, да ми је слободно моје мишљење о том рећи.

Ако се морају у народу купити прилози, ја сам онда против зидања позоришне зграде у Новом Саду.

КОВЧЕЖИЋ

ПИСМО УРЕДНИКУ.

Господине уреднице!

Молим вас за доброту, да ради истине и правичности изволите уврстити ово моје писмо у ваш лист.

Пре неколико дана дошао ми је до руке 8. број овогодишњег „Стражилова“, те сам у њему прочитао „оцену“ мојих приповедака од *Дан. А. Живаљевића*. И не бих се лађао пера, да ништа одговорим на онаку врсту „оцене“; али г. Живаљевић је на зло употребио простор, који му је за ту његову „оцену“ уступљен, те је — не знам с каквом савешћу и у ком душевном стању — хотимично изначио смисао појединих речи и реченица, које је из мојих приповедака цитирао и на којима се цела његова „оцена“ оснива. То ме је побудило, да вам ово писмо напишем, те вам га шиљем с молбом, да га овако, као што јесте, у „Стражилово“ уврстите.

У тој својој „оцени“ истргнуо је г. Живаљевић неколико реченица са *разних места* из мојих приповедака, те их ређао и склапао по својој вољи, како је хтео, избацујући при том из њих по неке речи, које дају добар смисао, а неке опет замењујући другима, које дају сакат смисао; па је онда покушао, да тај свој сопствени склоп напада и ружи, а на рачун мојих приповедака. — Ево примера, како је у томе г. Живаљевић поступао.

На страни 91. мојих приповедака стоји штампано: „У време ђачке васадије путују ђаци и професори по разним

местима, као оно пасионирани научењаци у средину Африке и на северни пол“, и т. д. А г. Живаљевић навађа то овако: „У време ђачке васадије путују ђаци и професори по равним местима као оно *пасионирани научењаци* (sic!) у средину Африке и на северни пол“. . . Овде је дакле рука Живаљевићева хотимице написала и подвукла реч *пасионирани* место *пасионирани* и проспратила са женијалним: (sic!); а уз то је још и интерпункцију осакатила.

На другом месту, где се у мојој приповеди, на стр. 50., прича, како је Стојко отпратио Љубицу до њевине куће и тамо се с њоме пред кућом разговарао, цитира г. Живаљевић из тога разговора, поред осталог, једну реченицу овако: — „Хвала ти, Љубице, на таким речима; ја сам сретан, кад ме ти тако љубиш,“ абораше Стојко узбуђеним гласом и притиште јој пољубац на уздрхтале усне. (Баш нико не виде, и ако беху пред кутњим вратима на сокаку!). — Живаљевић се чуди ту, како да пољубац нико није видео, кад се то догодило пред кутњим вратима, на сокаку; јер он је сигурно заборавио, шта је пре тога, само за 33 реда напред читао, где стоји: „Кад се почело *смркавати*, развишло се коло. Стојко је отишао с Љубицом“ и т. д. Или можда Живаљевић мисли, да људи у селу виде и *поћу*, у *праку!* (Или је ваљда било нужно, да се каже, да *после смркавања настаје поћ*, да би то г. Живаљевић могао знати?!). Но кад г. Живаљевић не може својим памћењем да комбинује смисао садржан у 33 штампана реда, онда није никакво чудо, што

WWW
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

не може ваљано да проникне и схвати садржај књиге, која има 150 штампаних страна.

Па како тек Живаљевић уме да потрза са разних места из приповедака реченице, које не стоје ни у каквој свези међу собом, па да их по свом ћећу у једно склопи, као да у приповеткама тако стоје и такав смисао дају; и како уме у својим цитатима да испушта поједине реченице, које дају округлину приповедању: о томе ћу навести само два примера, јер би иначе овде и сувише простора заузело, кад бих сва изопачавања и извртања Живаљевићева навађао и упоређивао са правим текстом, какав је у приповеткама. — Ево тих примера.

Живаљевић се чуди, како је у својој приповеци мали Миша паметан, па вели: „Мали Миша, који има „зубиће“ и кога мати „узе на руке“, плаче што му деда Мирко није пружио руку, да му је пољуби, јер, звате, кога је деда Мирко „у селу ма једном речи укорео, то је ономе било горе, него да га је суд због каквог злог дела по закону најстрожије казнио“... Овде је Живаљевић са свим изопачио смисао, те на малог Мишу применио реченицу: „кога је деда Мирко у селу ма једном речи укорео, то је ономе било горе, него да га је суд због каквог злог дела по закону најстрожије казнио“... као да је то био психичан разлог, за што је мали Миша плакао; па је на то хтео читаоцима прстом да покаже, подвукавши важнији део те реченице. Но у приповеци ова реченица и не долази на оном месту, где се о малом Миши говори, него се она налази са свим на другом месту (на стр. 3.) и не стоји ни у каквој вези са малим Мишом, нити се на њега односи.

Ево и другог примера, где Живаљевић у својим цитатима избацује реченице, које дају округлину приповедању.

Наводећи разговор деде Мирка са малим Мишом — у ком мали Миша пита деду, за што му је коса бела, а деда се шали па вели, да је на њу иње пало — цитира Живаљевић, поред осталог, један моменат из тога разговора овако:

„Па за што и мени не падне иње?“

— „Е, мој синко, ти си за то још мали, чекај!“ —

„Ахаа — за то!... Па мама није мала, па за што и њој не падне иње? зашта Миша“... —

А у приповеци, на стр. 5., стоји то овако:

„Па за што и мени не падне иње?“ —

— „Е, мој синко, ти си за то још мали, чекај — *бог те позивио, да и теби падне,*“ одговори деда Мирко на пољуби Мишу у чело.

„Ахаа — за то!... Па мама није мала, па за што и њој не падне иње?“ зашта Миша.

„Хахаха! — слатко се насмеја деда Мирко — мама је лепша овако, па за то не ће на њу иње да падне.“

„Аа... за то!“ рече мали Миша, као да је сад са свим разумео све, о чему се говорило. И т. д.

Но прави појам о овоме извртању моћи ће читалац добити, ако прочита страну 3. 4. 5. и 6. приповетке „Зорка“, па то упореди са оним, што Живаљевић у својој „оцени“ говори о деди Мирку и малом Миши.

А како г. Живаљевић уме да изврше садржај приповетке, или, боље да кажем, и не води рачуна о садржају и смеру приповетке, о томе се може читалац уверити, ако прочита почетак моје приповетке „Зорке“ и оно, што Живаљевић вели у алинеји, која почиње са: „А садржај?“ и т. д. На овом месту Живаљевић, исмевајући наше народне приповетке, вели: „А садржај? — Био неки цар и нека царица, имали три сина и једну кћер... Сећате ли се, да вам у детињству овако почињаше многу причу: стара мајка, дадила

или која друга старија жена?... Па чујте сада и Рогоћа: Био у једном китњастом сеоцету стари деда Мирко и учитељ Илија. Деда Мирко имао унуку Зорку, а учитељ Илија сина Ђорђа. Деца се вољу, а и старци се не противе. Ништа деца не смета да се узму.“ — И т. д. Овако се тобож почиње моја приповетка „Зорка.“ Живаљевић је овде у своме подметању и изопачавању тако далеко забрадио, да је мени заорно написати овде ону реч, која би га карактерисала; јер *нигде у целој мојој свесци приповедака нема ни једне од ових реченица*, којој је Живаљевић навео. — Но још нешто! Овде је Живаљевић, багателишући наше народне приповетке, око којих је славни Вук Караџић цео свој век провео, хтео да покаже, како су моје приповетке из народног живота писане баш као *просте* народне приповетке, дакле онако, као што народ приповеда; па то сматра за ману. (А ја држим баш на против, да би то била врлина, која би се приповедачу, који пише приповетке из народног живота, уважити морала.) Но ту се Живаљевић жестоко спотакло; јер, ако су моје приповетке из народног живота писане по начину *простих* народних приповедака, онда како се то слаже са оним, што Живаљевић на другом месту у својој „оцени“ мојих приповедака из народног живота вели, да се по начину *мога* приповедања не може ни познати, да су то приповетке из народног живота и да се догађају на селу?!

Што се тиче просуђивања и оцењивања садржаја приповедака, у том је погледу Живаљевић сам себе врло добро карактерисао, тамо, где у својој „оцени“, говорећи о садржају приповедака, овако вели: „Шта се то кога тиче, шта је с њом (с приповетком) хтео приповедач, и да ли је то алегорија“ и т. д. Дакле: Живаљевића као критичара не тиче се садржај приповетке!!! Него шта? На што има критичар највише да пази? Зар не на садржај и на смер приповетке!!!

Живаљевић се чуди, како може девојка, која је синоћ у грозници лежала, данас као здрава да устане, и да, хотећи утешити свога забринутога деду, каже, да јој је са свим добро и да је здрава. Ово је заиста чудно, како г. Живаљевић не може то да разуме. О томе би га морали уверити леканици, психолози и патолози, о којима он толико уме да говори.

По назорима Живаљевићевим сељаци и сељанке су тупи, глупи, сметени и сметени створови, који не умеју осећати, а још мање своје осећаје јасним речима изјављивати; па му је за то чудновато, како они могу да говоре о љубави.

Далеко би ме одвело, кад би претресао све оне моменте, у којима се г. Живаљевић спотакло у својој „оцени“; а и није ми намера, да овде г. Живаљевићу одговорам на његове нападаје, него само да на јавност изнесем његова извртања и подметања. За то овим завршујем, остављајући штаованим читаоцима „Стражилова“, да сами пресуде о *савести* господина Живаљевића и о његовој — „оцени.“

У Београду, 28. маја 1888.

Душан Рогоћ.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— Светозар Манојловић, који, као што је читаоцима нашег листа познато из приказа Луке Поповића у 9. броју од ове године, одиета мајсторски преводи на немачки наше народне и уметничке песме, обрадовао нас је пре неки дан пославши нам треће, знатно умножено издање својих превода под ватписом: *Serbisch-croatische Dichtungen. Ausgewählt und im Verlass der Originale ins Deutsche übertragen.* Тек је три године, како су ти преводи изашли у другом издању, а већ се све распачало те је

преводио морао спремити ново издање, које је изашло у мал те не трипут јачем свеску, него што је друго. Преводи су овако разређени: прво су *Dichtungen verschiedener Meister* (Суботића, Трскога, Васе Живковића, Прерадовића, кнеза Николе, Бранка, Змаја, Ђуре Јакшића, Шапчанина, Каћанскога, Грчића Миленка, Мите Поповића), па онда *Volkslieder*, кратке песме, од којих су неке по постанку своје додуше уметничке песме (Суботићеве, Срб-Милутинове, Ђорђа Малетића и др.) али се свуд по народу певају те им се више и не пита за порекло; даље *Heldengesänge über Milosch Obilitsch* (5 на броју) и на послетку је што може бити погођен превод Змајева „Шарана“. Књига је изашла у врло фину и укусну издању у комисијоној наклади Ј. Брејнера и др. (Moritz Lieber) у Бечу. Нема на њој назначене цене, али стала што му драго, вредна је, да је и наш свет купује те да се увери, да лепе песме нашег народа и песника наших остају лепе и у туђинском руху, кад их преобуче вешта рука.

— Ових дана угледаће у издању српске књижаре браће М. Поповића „Невенче,“ књига приповедака од браца-Јове. Књига је ова намењена као дар доброј деци о школским испитима, који су већ на прагу. Браца Јова је познат са својих лепих приповедака, које излазе од неколико година у чика-Ловином „Невену,“ одакле је ова књижица и име добила.

— Готова је књига Јована Живановића „О српском језику,“ у коју је из нашег листа прештампан сав „Бранич српског језика“ од преклане, лане и ове године (осим последњег, даље из програма Карловачке гимназије за школску годину 1881/2, расправа: *Особине ресавскога или косовополског дијалекта*; за тим из лањског течаја нашег листа *Српски језик у околини призренској, пећској, моравској и дибарској* и најпосле из „Стражилова“ од ове године *Језик у Гуиду-лићеву „Осману.“*

— У Дрезди накладом Пјерсона изађе књига: Branko Radičević, *Lyrische Dichtungen, aus dem Serbischen übersetzt von G. v. Schulpe*. Цена 90 новчића.

— У 23. броју „Јавора“ позива нас г. Велизар Тубић, писац „Теорије прозаичког писања,“ да му „фактима“ докажемо, да нам је суд о књизи његовој, изнесен у 17. броју нашег листа о. г., основан, а овамо вели, да зна, да је своје дело најсавесније и радио и израдио. У место сваког одговора нека нам је слободно — по примеру пишчеву — изјавити, да ми знамо, да смо своју оцену изrekli тек пошто смо најсавесније проучили дело, а ко нам не верује, нека дело прогледати, па ће видети, да смо још били и сувише благи, кад смо прећутали н. пр. и ову дефиницију, „повести“ која у књизи г. Тубића од речи до речи овако гласи; „Свако са предметом каквим у свеви стојећих разних догађаја и збића изложење зове се повест. Градиво за повест пружају нам обично живот, делање и пословање људско па и осталих створења; кат-кад и сами *неодушевљени* (какви ли су то, боже?) предмети. (Па г. Тубић још са свим поуздано тврди, да

су му правила изложена тако просто, да их скоро и деца разумети могу): Да није и ту можда каква „погрешка преписивачка или штампарска,“ каквом писац правда и онај галиматијас са дефиницијом пирамиде? Но ми држимо, да онемо, ко са највећом пажњом, савешћу (ваљда савесношћу:) и тачношћу ради — а тако се хвали г. Тубић да је своје дело изradio — не ће умаћи такве омашке, па ма се и преписивач и штампар из петиних жила упели, да је протуре. Што се пак тиче питања, да ли је писац погрешке у делу хотимично или у каквој злој намери учинио (а ко то још ради?!), и је ли њима нанео коме моралне и материјалне штете — нека нам читаоци наши опросте, али нама то тако изгледа, најмање да кажемо, највише, да не знамо наћи за то одговора. На она подметања и задиркивања г. Тубића у ствари „повезаности“ и као да ми правимо неке „кшефтове“ у књижевности, навлаш не одговарамо, јер држимо, да их је у љутини написао. Наше је уверење, да смо по правди оценили његово дело, а што нас он грди, ту ми не можемо шта. Дело по нашем мишљењу не ваља те га морадосмо онако оценити, а г. Тубићу од воље, да му „најпосле неје баш много стао до препоруке критичаре.“ Није се требао ни освртати на наш суд, па шат се нађе још света, који ће му дело и похвалити, као што је било у „Гласу истине“. Ми му ту услугу не можемо учинити, па ма нас још и горе грдио.

— Димитрије Руварац написао је и издао расправу под натписом: *О читању јеванђеља у недеље на служби преко целе године*. Та је расправа уједно и одговор *Светозару Шапцраку* на његово „књижевно-критично писмо“, што је изашло у 18. и 20. броју „Нашег доба“ од ове године, а и на реплику му, што изађе у „Гласу истине“ (бр. 4.—8. о. г.).

— Из XIX. књиге „Отаџбине“ прештампана је расправа „*Законодавство и владоци српски XIV. века и народности у Македонији.*“ То су управо неколико бележака о томе, шта су Срби XIV. века мислили о Србима и Бугарима у Македонији а сврха је тим бележикама, да побiju тврдње Офејкова, који се у својој књизи под натписом *La Macédoine point de vue ethnographique, historique et philologique* унео да докаже, да је Македонија чисто бугарска земља, да у њој нема ничега српског те да су без икаква основа све претевзије српских писаца и родољуба, које се чују у том погледу. — Офејковљева ће књига изаћи и на бугарском језику као додаток уз Македонски Зборник, у којем ће бити склопљено до 1500 народних песама из Македоније.

— Фридрих Боденштет (Мирза Ша-џи) пише своје мемоаре; прва свеска допире до године 1846. и изаћи ће на свет још ове године.

— Поводом 400-годишњице, како је пронађена Америка, наредила је талијанска влада, да се скупе и издаду сви документи и споменици, који се односе на Христову Колумба. Влада даје на ту цел за пет година сваке године 12.000 динара.

САДРЖАЈ: Плач Афродите над Адонидом. Песма од Војислава. — Како је Цјевалица излјечило Бра-Бруу. (Наставак.) — У туђини. Песма Драгутина Ј. Илића. — Чика Зоран. (Свршетак.) — Српске насеобине у Штајарској и варадинском пограничном генералату. Прерадио др. П. Падејски. — Слике с пута. II. На Дунаву. — Да ли да видимо повориште? Од дра Паје Падејског. — Ковчежић. Писмо уредништву од Душана Рогича. — Књижевне белешке.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. на по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожика у Београду.